

Seksuelle overgrep - Pasienter med utviklingshemming og/eller andre funksjonsnedsettelse over 18 år

D54102

 Utgave:
1.03

 Gjelder fra:
29.10.2024

Side 1 av 5

Hensikt og omfang

- Beskrive rutiner for avdekking og håndtering av seksuelle overgrep ovenfor voksne over 18 år med utviklingshemming og/eller andre varige funksjonsnedsettelse.
- Ved akutt eller mistanke om at pasienten har vært eller er utsatt for seksuelle overgrep, har den som fatter mistanke plikt til å handle for å forebygge at videre overgrep skjer, jf. Straffeloven §196 og Helsepersonelloven §31 og §33, Rundskriv IS-17/2006, Sosial og Helsedirektoratet.

Ansvar/målgruppe

- Ansatte i habiliteringstjenesten i Sykehuset Innlandet (SI).
- Ansatte i andre divisjoner som opplever akutt eller mistanke om seksuelle overgrep overfor voksne over 18 år med utviklingshemming og/eller andre varige funksjonsnedsettelse

Handling

- 1) Ved akutte hendelser
- 2) Ved mistanke

1a) Akutte hendelser

Tredjehåndsinformasjon

Dette er informasjon gitt av andre (foreldre, nærpersioner, ansatte) i konsultasjon eller telefon hvor det blir gitt opplysninger om hendelse(r) av seksualisert atferd som fremmer bekymring (Trafikklyset, Hegge 2011, Helsedirektoratet).

Akutt med nærhet i tid

De opplagte akutte situasjonene er relativt lette å identifisere. Dette er situasjoner der du er vitne til handlingen, eller der handlingen har skjedd for kort tid siden og/eller åstedet har biologiske spor (Bufdir, 2014).

Akutt med fare for gjentakelse

En annen form for akutte situasjoner, er der hvor det blir rapportert/avdekket overgrep som ligger noe tilbake i tid, men hvor faren for gjentakelse anses som høy (Bufdir, 2014).

1b) Fremgangsmåte ved akutte hendelser

Tredjehåndsinformasjon:	Forklaring/ dokumentasjon
<p>Informasjon gitt av andre (foreldre, nærpersoner, ansatte)</p> <p>Oppnås ikke kontakt med nærmeste leder, kontakt fagpersoner med spesifikk kompetanse</p>	<p>Kontakt din nærmeste leder. Vurder om politi eller Statens barnehus kontaktes. Vurder om Avvergingsplikten i Straffeloven § 196 er gjeldende. Benytt prosedyren; Opplysningsplikt til politiet, punkt b. Dokumenter i skjermet journalnotat og hindre pasient innsyn jf. lovbestemmelser</p> <p>ELLER:</p> <p>Be vedkommende om å ta kontakt med Statens barnehus for anonym drøfting.</p> <p>Lillehammer: Erkki Rustad og Hedda Lervold Sanderud: Marius Bakken og Irene Kjærnstad</p>
Handling ved akutt med nærhet i tid:	Forklaring/dokumentasjon
Er det akutt fare for liv og helse kontaktes politiet umiddelbart på nødnummer 112	Følg prosedyre; Opplysningsplikt til politiet
Dersom pasienten forteller selv, forhold deg rolig og lytt til det pasienten sier. Trygg pasienten, det skal ikke gis lovnad om å ikke fortelle «hemmeligheten» videre.	Benytt prosedyre Opplysningsplikt til politiet Pasientens informasjon skal dokumenteres ordrett i pasientens journal. Dokumenter i skjermet journalnotat og hindre pasient innsyn jf. lovbestemmelser
Ikke konfronter antatt utøver pga. fare for bevisforspillelse	Kontakt med antatt utøver er politiets oppgave
Ring politiet og fortell om den informasjonen du har fått. NB! Viktig å fortelle at personen har utviklingshemming og/eller andre funksjonsnedsettelse. Politiet forteller deg hva du så skal gjøre.	Hpl. §31 helsepersonell har en <i>plikt</i> til å gi politi informasjon når det er nødvendig for å <i>avverge</i> alvorlig skade på person. Avvergeplikten § 196 i Straffeloven.
Kontakt din nærmeste leder	Ved å kontakte leder så vil du få beskjed om hva tjenesten skal gjøre videre.
Akutt med fare for gjentagelse:	Forklaring/dokumentasjon
<p>Kontakt din nærmeste leder.</p> <p>Vurder hvor akutt situasjonen er, om det er tid til å undersøke mer først eller om saken haster jf. Straffeloven § 196</p> <p>Kontakt Statens barnehus, Hamar. Drøft opplysningene anonymt.</p>	<p>Ved å kontakte leder så vil du få beskjed om hva tjenesten skal gjøre i hht. de opplysninger du har mottatt.</p> <p>Følg prosedyre; Opplysningsplikt til politiet, punkt b</p> <p>Barnehuset vil kunne bistå i å gi råd og veiledning. Telefonnummer: 62 55 62 50 (sentralbord) Det er opprettet samarbeid med Statens barnehus jf. samarbeidsrutine.</p>

2a) Ved mistanke

- Pasienten forteller selv
- Tredjehåndsinformasjon

- Gitt av andre i konsultasjon eller telefon
- I inntak: Opplysning i henvisning, ressurs sak

2b) Fremgangsmåte ved mistanke

Pasienten forteller selv:	Forklaring/dokumentasjon
Pasienten forteller selv, forhold deg rolig og lytt til det pasienten sier. Trygg pasienten	Pasientens informasjon skal dokumenteres ordrett i pasientens journal. Dokumenter i i skjermet journalnotat og hindre pasient innsyn jf. lovbestemmelser
Fortell vedkommende at det er fint at pasienten forteller dette til deg, og at du vil hjelpe. Det skal ikke gis lovnad om å ikke fortelle «hemmeligheten» videre. La pasienten snakke fritt. Dersom spørsmål må stilles skal de stilles åpne, og ikke lukkede.	Vurder hvor akutt situasjonen er, om det er tid til å undersøke mer først eller om saken haster. Vurder hvor påregnelig det er for at det vil skje en alvorlig skade på person, alvorlighetsgrad og skadepotensiale. Varslingsplikt vil også kunne inntre utenfor det helt akutte. Følg prosedyre; Opplysningsplikt til politiet
Kontakt din nærmeste leder. Gjør vurdering om avvergeplikten inntre jf. Straffeloven § 196.	Leder skal varsles ved mistanke om seksuelle overgrep og/eller tidligere overgrep.
Oppnår ikke kontakt med nærmeste leder, kontakt fagpersoner med spesifikk kompetanse	Lillehammer: Erkki Rustad og Hedda Lervold Sanderud: Marius Bakken og Irene Kjærnstad
Kontakt Statens barnehus og be om en anonym drøfting for å avklare om avvergeplikten i Straffeloven § 196 er gjeldende.	Råd og veiledning dokumenteres i i skjermet journalnotat og hindre pasient innsyn jf. lovbestemmelser Drøft observasjoner, anonymt med den/de fagpersoner som har spesifikk kompetanse innenfor seksuelle overgrep. Tiltak for videre handling utarbeides.
Leder kontakter fagpersoner som har spesifikk kompetanse innen seksualitet	Lillehammer: Erkki Rustad og Hedda Lervold Sanderud: Marius Bakken og Irene Kjærnstad
Ved tredjehåndsinformasjon:	Forklaring/dokumentasjon
Informasjon gitt av foreldre, nærpersoner, ansatte i konsultasjon, telefon	Kontakt din nærmeste leder Kontakt Statens barnehus for anonym drøfting. Vurder om Avvergingsplikten i Straffeloven § 196 er gjeldene. Dokumenter i skjermet journalnotat og hindre pasient innsyn jf. lovbestemmelser ELLER: Be vedkommende om å ta kontakt med Statens barnehus for anonym drøfting.
Oppnår ikke kontakt med nærmeste leder, kontakt fagpersoner med spesifikk kompetanse	Lillehammer: Erkki Rustad og Hedda Lervold Sanderud: Marius Bakken og Irene Kjærnstad
Antatt utøver må ikke konfronteres med fare for bevisforspillelse.	Kontakt med antatt utøver er politiets oppgaver.

Ved tredjehåndsinformasjon i inntak (opplysning(er)) i henvisning, ressurs sak	Kontakt ressurspersoner som har spesifikk kompetanse: Lillehammer: Erkki Rustad og Hedda Lervold Sanderud: Marius Bakken og Irene Kjærnstad
Avklare med Statens barnehus om habiliteringstjenesten kan fortsette med intervensjon i saken	Leder eller den som er saksansvarlig kontakter Statens barnehus for å avklare.
Saksansvarlig i avdelingen sørger for at det blir opprettet en kommunalt hovedansvarlig som er utenfor mistanke til å ivareta saken lokalt	Saksansvarlig oppretter denne kontakten

Dokumentasjon

Det skal føres journalnotat over hendelsen jf. Journalforskriften.

Relevante opplysninger som er viktig for helsehjelp skrives i skjermet journal i DIPS for den som har tilgang. Den som ikke har tilgang, kontakter sin nærmeste leder.

Dokumenter i skjermet journalnotat. Dette for å hindrepasient innsyn jf.

lovbestemmelser

Anmeldelser og annen dokumentasjon jf. straffbare forhold føres i Public-360.

Notatet skrives i Word og anonymiseres og legges i mappe avdelingsområde – sensitivt – klinikk – oppfølging seksjon habilitering/barn eller voksen – Public 360 og skjermet journal. Send gul lapp til nærmeste leder om at det ligger et dokument i sensitiv mappe.

Se også [L - Seksuelle overgrep, spl.mottak av pasient som har vært utsatt for - Akuttmottaket SIL](#)

Referanser

[SI/06.01-42](#)

[SI/17.11-08](#)

[G-L01/17.01.02.01-10](#)

[Opplysningsplikt til politiet](#)

[Seksuelle overgrep - Barn 0-18 år med utviklingshemming og/eller andre varige funksjonsnedsettelse](#)

[L - Seksuelle overgrep, spl.mottak av pasient som har vært utsatt for - Akuttmottaket SIL](#)

Retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming (Bufdir) [Seksuelleovergrep Retningslinjer digital norsk.pdf \(bufdir.no\)](#)

Forebygging av fysiske og seksuelle overgrep mot barn. En kunnskapsoversikt

[Forebygging av fysiske og seksuelle overgrep mot barn. En kunnskapsoversikt - NKVTS](#)

Overgrepsmottak – veileder for helsetjenesten [Veileder for overgrepsmottak \(helsedirektoratet.no\)](#)

Utviklingshemming og seksualitet - forebygge og håndtere overgrep: [Utviklingshemming og seksualitet - forebygge og håndtere overgrep \(naku.no\)](#)

Utgave: 1.03	Seksuelle overgrep - Pasienter med utviklingshemming og/eller andre funksjonsnedsettelse over 18 år	D54102 Side 5 av 5
-----------------	--	-----------------------

Lov om helsepersonell: [Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\) - Lovdata](#)

Lov om pasientrettigheter: [Lov om pasient- og brukerrettigheter \(pasient- og brukerrettighetsloven\) - Lovdata](#)

Lov om sosiale tjenester: [Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen \(sosialtjenesteloven\) - Lovdata](#)

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester mm: [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Lovdata](#)

Lov om spesialisthelsetjeneste: [Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. \(spesialisthelsetjenesteloven\) - Lovdata](#)

Lov om psykisk helsevern: [Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern \(psykisk helsevernloven\) - Lovdata](#)

Kvalitetsforskrift for pleie- og omsorgstjenestene: [Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene for tjenesteyting etter lov av 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og etter lov av 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester ... - Lovdata](#)

Forskrift om internkontroll i sosial- og helsetjenesten: [Forskrift om internkontroll i sosial- og helsetjenesten - Lovdata](#)

Krav om politiattest: [§ 20a. Krav om politiattest - Helsedirektoratet](#)

Lov om straff (straffeloven): [Lov om straff \(straffeloven\) - Lovdata](#)

Lov om rettergangsmåten i straffesaker: [Lov om rettergangsmåten i straffesaker \(Straffeprosessloven\) - Lovdata](#)

Lov om fri rettshjelp: [Lov om fri rettshjelp \[rettshjelploven\] - Lovdata](#)

NOU 2006:10: Fornærmede i straffeprosessen: [NOU 2006: 10 - regjeringen.no](#)

Statens barnehus: [Hjem | Statens Barnehus](#)

Barnevernet: [Barnevern | Bufdir](#)

Sykehuset Innlandet, Habiliteringstjenesten:

- [Habilitering ved vansker knyttet til pubertet, seksualitet og identitet hos voksne med funksjonsnedsettelse - Sykehuset Innlandet HF \(sykehuset-innlandet.no\)](#)
- [Habilitering ved vansker knyttet til pubertet, seksualitet og identitet hos barn og unge med funksjonsnedsettelse - Sykehuset Innlandet HF \(sykehuset-innlandet.no\)](#)